

Ohjelmakauden (2020–2025) tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutuminen

Tiedon ja tietoisuuden lisääminen

TIETO LISÄÄNTYY

Inventoidaan rakennuskantaa

Rakennusinventointeja päivitettiin monissa eri kunnissa runsaasti erilaisten hankkeiden yhteydessä. Myös uudemman rakennuskannan inventointeja pystyttiin toteuttamaan jonkin verran.

Inventoidaan muinaisjäännöksiä

Historiallisten kylätonttien tutkimuksen ja inventoinnin edistäminen onnistui hyvin ja nykyisin kaikissa arkeologisissa selvityksissä huomioidaan jo lähtökohtaisesti selvitysalueiden historialliset kylätontit.

Esimerkiksi Turun vanhan asemakaava-alueen inventoinnin yhteydessä tehtiin suunnitellun raitiotielinjan Satama - Varissuo muinaisjäännösalueella koekaivaukset 2024 - 2025.

Muinaisjäännösinventointien päivitys edistyi erilaisten hankkeiden yhteydessä. Arkeologisia selvityksiä tehtiin konsulttitoimijoiden toimesta maankäytön suunnittelun yhteydessä. Alueellinen vastuumuseo on edellyttänyt selvityksiä alueiden arkeologisen potentiaalin ja aikaisemman selvityshistorian perusteella. Suuri osa selvityksistä on liittynyt aurinkovoimalahankkeisiin ja kaavoitukseen eri puolilla maakuntaa. Esimerkkinä muusta selvityksestä mainittakoon kaupunkiarkeologinen inventointi Paraisten vanhan kaupungin alueella. Vanhan Malmin alue.

Hyödynnetään inventointitietoa

Inventointitiedon kattavaa käytössä oloa varmistettiin avaamalla muinaisjäännösrekisteri ja MIP (museon informaatioportaali) laajasti viranomaisten käyttöön ja esimerkiksi kaavoituksen yhteydessä tuotetut rakennushistoriaselvitykset löytyvät kuntien sivuilta, ja kiinteistönvälittäjät ja restauroijat saavat inventointitietoja pyytämällä. MIP on myös linkitetty Finnaan, ja osa arkeologisten kokoelmien esineistä on julkaistu sitä kautta. Myös MIPin ja muistitietoa keräävän Prikka-palvelun välinen rajapinta

on toteutettu. Prikan kautta on mahdollista joukkoistaa muistitiedon keräämistä kulttuuriperintökoh-teista ja siten rikastaa inventointiaineistoja. Lisäksi yleisölle suunnattu Raari.fi julkaistiin kesällä 2025.

Ohjelmakauden aikana inventointitietoja ovat hyödyntäneet mm. paikallisjulkaisujen ja arkeologian alan opinnäytetöiden tekijät. Myös Turun kaupunginmuseon valokuva-arkisto hyödyntää inventointitie-toa kuvien ominaisuustietojen täydentämisessä ja valokuvien ajoittamisessa. Lisäksi inventointeja hyödynnettiin esimerkiksi Turku 1827 -kaupunkimallin (3D) kehittämistyön yhteydessä.

Sen sijaan Metsähallituksen inventointien avaaminen osaksi yleisiä avoimia tietojärjestelmiä ei toteu-tunut tällä ohjelmakaudella.

Varsinais-Suomen julkisen taiteen teosten tietojen kokoamistyötä yhteiseen tietokantaan on aloitettu kartoittamalla Loimaan seutukunnan julkisen taiteen tilaa. Tämä kokoamistyö on osa alueellisen vas-tuumuseon työtä ja sitä on tarkoitus jatkaa seutukunnittain.

Tiedotetaan ja koulutetaan säännöllisesti

Valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueet -aiheisen kulttuuriympäristöseminaarin toteuttaminen ei onnistunut tämän ohjelmakauden aikana. Mutta monia muita kulttuuriympäristöohjelmatyöpajoja ja kaikille avoimia tiedotustilaisuuksia kuitenkin järjestettiin useita. Esimerkiksi Uudenkaupungin Apoli -hankkeessa osallistettiin kuntalaisia useaan eri otteeseen ja Turun kaupunginmuseon hankkeessa “Perinnerakentamisen taidot talteen ja käyttöön” järjestettiin pärekaton korjausnäytös, tiilikaton kor-jaustyöpaja Liedossa sekä hirsityöpaja Kuralan kylämäellä. Hankkeessa myös dokumentoitiin kaakeli-uunin purku ja muuraus sekä tehtiin ohjevideot pärekaton tekemisestä, kaakeliuunin muuraamisesta sekä pinkopahvin korjaamisesta.

Turun kaupunginmuseo, Museovirasto ja Turun yliopisto järjestivät taas vuosittain Varsinais-Suomen arkeologisten kenttätöitä esittelevän seminaarin.

Turun kaupunginmuseo järjesti useana vuonna ikkunankorjaustapahtumat valtakunnallisena ikkuna-päivänä, ja myös Paimionjokilaakson maisemahankkeen yhteydessä järjestettiin ikkunatapahtuma vuonna 2024.

Alueidenkäytön ajankohtaispäivissä oli joka vuosi kulttuuriympäristöosuus ja Suomen historialliset kaupungit järjesti webinaareja ja mm. pohjoismaisen puukaupunkikonferenssin Turussa vuonna 2024.

Varsinais-Suomen kulttuuriympäristötyöryhmä järjesti omat kulttuuriympäristöaiheiset seminaarit vuosittain 2021–2025. Vuonna 2020 seminaaria ei koronan vuoksi järjestetty.

Varsinais-Suomen julkisen taiteen ohjelmatyön aikana järjestettiin tilaisuuksia sekä kuntien työntekijöille että kulttuuritoimijoille. Ohjelma valmistui 2021. Ohjelmatyön jälkeen aloitettiin osana alueellisen vastuumuseon työnä Varsinais-Suomen julkisen taiteen asiantuntijaryhmän tapaamiset, joissa syvennytään julkisen taiteen eri näkökulmiin ja kuullaan kuulumisia maakunnasta.

Kansainvälistä näkyvyyttä varsinaissuomalaisille kulttuuriympäristöaineistoille saatiin Charme (digital Cultural Heritage Activities across Multiple European regions, Interreg Europe) -hankkeessa esiteltujen digitaalisten palveluiden myötä. Kärkihankkeina esiteltiin: 1) Turku 1827 -kaupunkimalli (3D), 2) Pelasta Turku - pakopeli ja 3) Museon tietoportaalit MIP.

Tehdään aktiivista yhteistyötä korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa

Poikkitieteellinen foorumi toteutui kun Varsinais-Suomen ELY-keskus järjesti viisi valtakunnallista Rakennussuojelun tulevaisuustyöpajaa ja yhden seminaarin yhteistyössä Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskuksen ja ympäristöministeriön kanssa. Työpajojen pohjalta laadittiin julkaisu ”Hoivaa, vaali ja säilytä – tulevaisuuskeskusteluja rakennusperinnön ja -suojellun puolesta”

Kulttuuriympäristötyöryhmän keräämä ja ylläpitämä lista korkeakouluille tarjottavista aiheista opinnäytetöitä varten toteutui osittain. Listaa kerättiin mutta sitä ei vielä ehditty markkinoida aktiivisesti.

Korjausrakentamisen ja kulttuuriympäristön hoidon kehittäminen

OSAKSI ARKEA

Tuetaan kulttuuriympäristön hoitoa

Yhdistysten, seurojen ja maanomistajien aktivointia maisemanhoitotyöhön saatiin toteutettua Paimionjokilaakson maisemahankkeessa ja esimerkiksi Pyhän Henrikin pyhiinvaellusreitintä kehittäminen linkittyy kulttuuriympäristöjen esille nostamiseen.

Vieraslajien torjuntaa koskevat hankkeet (mm. Aurajokisäätiö) tukevat kulttuuriympäristöjen säilyttämistä. Maatalouden tukijärjestelmän osana maisemanhoitoon ja erityisesti perinnebiotooppien hoitoon kohdentuvat ympäristösopimukset on uusittu vuosina 2023 - 2024. Sopimusalueiden kokonaispinta-ala on laskenut kohdennettaessa tukea vain kriteerit täyttävälle alueelle, mutta samalla on pyritty edistämään uusien sopimusalueiden syntymistä hoitotoimista eniten hyötyville alueille.

Varsinais-Suomen alueellisen vastuumuseon hankkeissa “Yhdessä ympäristössä” 2021-2022 ja “Perinnerakentamisen taidot talteen ja käyttöön” 2024 osallistettiin paikallisia mukaan kulttuuriympäristön hoitoon sekä esiteltiin perinteisiä taitoja.

Maaseutuohjelman ja saariston ympäristöhoidon avustusten tarjoamia mahdollisuuksia hyödynnettiin ohjelmakaudella onnistuneesti. Leader -rahoituksilla kunnostettiin mm. erilaisia kokoontumispaikkoja Nousiaisissa ja Loimaalla, ja kotiseutumuseoiden korjaus- ja kehittämishankkeita oli mm. Paraisilla, Liedon Nautelankoskella ja Yläneellä.

Rakennusperinnön arvostusta nosti myös Naantalin kaupungin vetämä hanke "Rakennusperintö varsinaisuomalaisella maaseudulla - rakennusmestari Onni Tourun jäljillä".

Varmistetaan asiantuntijapalvelut kaikissa kunnissa

Asiantuntijapalveluiden takaaminen myös pienissä kunnissa, tarvittaessa maakuntatasolla organisointuna ei toteutunut, koska aluearkkitehtitoiminnan valtionrahoitus lopetettiin.

Tuetaan vanhojen rakennusten kunnostusta

Museolausunnoissa on otettu kantaa rakennusten säilyttämiseksi ja uuden käytön löytämiseksi ja näin on saatu edistettyä rakennusmateriaalien kierrätysjärjestelmää osana kiertotalousajattelua. Myös Curation ry:n varaosapankki on edelleen olemassa.

Kulttuuriympäristötekoapalkintoja myönnettiin yleishyödyllisille vanhojen rakennusten kunnostushankkeille. Vuonna 2021 Rakennusperinteen Ystävät ry:lle, vuonna 2024 Björkön Södergrannasille ja vuonna 2025 Vahterus Oy:lle.

Vanhojen rakennusten kulttuurihistoriallisia arvoja säilyttävää korjausta on tuettu vuosittain jaettavilla rakennusperinnön hoidon avustuksilla ja alueellisen vastuumuseon korjausneuvonnalla.

Koulutetaan paikallisesti

Ryhmän jäseniä on osallistunut Bryggman-seminaariin vuosittain.

Metsähallitus järjesti yhdessä Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiirin kanssa leirejä Saaristomerellä. Leirejä on perinteisesti ollut kolme vuodessa: Jungfruskärin kevätleiri ja kesäleiri sekä Berghmanin/Boskärin kesäleiri.

Toteutetaan kulttuuriympäristön hoitoa edistäviä toimenpiteitä

Tavoite kulttuuriympäristötietokantojen laajasta hyödyntämisestä kyläsuunnitelmissa ja muissa toiminnoissa ei ehkä toteutunut kovinkaan laajasti, joten päätettiin lisätä yhteistyötä sellaisten tahojen kanssa, jotka rahoittavat kyläsuunnitelmia.

ELY-keskus inventoi Helmi-ohjelman perinnebiotooppi-teemassa yhteensä noin 2600 ha, joista perinnebiotoopeiksi todettiin n. 2350 ha.

Kulttuuriympäristön huomioiminen maankäytön suunnittelussa

YHTEISTYÖ VAHVISTUU

Kulttuuriympäristötyöryhmän toimintaa kehitetään

Kulttuuriympäristötyöryhmä vakiinnutti vuosittaisen Varsinais-Suomen kulttuuriympäristöteko -palkinnon ja se on jaettu vuonna 2021 Rakennusperinteen ystävät ry:lle, vuonna 2022 Mikko Laaksoselle, vuonna 2023 Uudenkaupungin arkkitehtuuripoliittiselle ohjelmalle, vuonna 2024 Björkön kantatilalle ja vuonna 2025 Vahterus Oy:lle.

Kulttuuriympäristötyöryhmään kutsuttiin mukaan uusia jäseniä mm. Varhasta ja Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymästä. Mutta kulttuuriympäristötyöryhmän viestintää pitää vielä kehittää.

Hyödynnetään eri tahojen selvityksiä kokonaisvaltaisesti

Kulttuuriympäristötyöryhmän viranomaistahot ovat pyrkineet vaikuttamaan siten, että kulttuuriympäristöselvitykset huomioitaisiin kaavoituksessa. Ratkaisuja on haettu myös viranomais- ja muissa neuvotteluissa. Osana viranomaistyötä on myös edistetty kulttuuriympäristön arvokohteiden ja -alueiden huomioimista kaavoituksessa. Mutta tehtyjen selvitysten käyttö ja hyödyntäminen kotiseututyössä ja matkailussa ei ole toteutunut laajasti, vaikka kyläyhdistykset lienevät hyödyntäneet selvityksiä omissa hankkeissaan, kuten Vakkasuomen Juuri matkailuhankkeessa.

Kulttuuriympäristötieto on kaikkien käytössä

Yhteisiä ja ajantasaisia tietokantoja onnistuttiin avaamaan kaikkien käyttöön suoraan rajapintojen kautta. Muinaisjäännösrekisteri ja Turun kaupungin museon MIP (museon informaatioportaali) ovat laajasti viranomaisten käytössä kaavoituksen ja hankkeiden yhteydessä. MIP on linkitetty Finnaan, ja osa arkeologisten kokoelmien esineistä on julkaistu sitä kautta. Myös MIPin ja muistitietoa keräävän

Prikka-palvelun välinen rajapinta on toteutettu 2025, ja lisäksi MIP-järjestelmään kertynyttä kulttuuriympäristötietoa on avattu julkisessa Raari-palvelussa vuonna 2025.

Turku 1827 -kaupunkimallin (3D) kehittämistyö on tuottanut vuosien 2018-2025 välillä useita kansalle avoimia sovelluksia, kuten Luostarinmäki 1827 ja Turku 1827 Digimuseo.fi:ssä sekä kännykkäsovellukset Luostarinmäki 1827 ja Turun linna 1827, Bonuvierin teatteri ja Vähätorin ympäristö jne.

Laaditaan kuntien kulttuuriympäristöohjelmia

Kuntien kulttuuriympäristöohjelmien laatiminen ei ole toteutunut.

Laaditaan Varsinais-Suomen julkisen taiteen ohjelma

Varsinais-Suomen julkisen taiteen ohjelma kuntia ja muita sidosryhmiä osallistaen valmistui vuonna 2021, jonka jälkeen julkisen taiteen/prosenttitaidehankkeiden määrä on kasvanut Varsinais-Suomessa.

Vastuutahot:

BI Bryggman-instituutti

FHS Finska Hushållningssällskapet

Kultu Kulttuuriympäristötyöryhmä

MH Metsähallitus

MV Museovirasto

ProAgria ProAgria Länsi-Suomi: Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaiset

Taike Taiteen edistämiskeskus

TY Turun Yliopisto

V-S AV Varsinais-Suomen alueellinen vastuumuseo

V-S ELY-keskus Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

V-S K Varsinais-Suomen kylät ry

V-S L Varsinais-Suomen liitto

V-S T Varsinais-Suomen taidetoimikunta

YM Ympäristöministeriö